

NHẬN DIỆN ĐÔ THỊ DI SẢN - DU LỊCH CÔN ĐẢO, NHỮNG THUẬN LỢI VÀ THÁCH THỨC TRONG VIỆC XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG ĐÔ THỊ NÀY TRONG TỔNG THỂ TỔ CHỨC KHÔNG GIAN BIỂN CỦA TỈNH BÀ RỊA - VŨNG TÀU

Trần Thị Thu Lương

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG - HCM

TÓM TẮT: Trên tổng thể các yêu cầu về đô thị di sản và các đặc thù của đô thị di sản Côn Đảo, bài viết đã nhận diện và phân tích các đặc điểm của các loại di sản ở Côn Đảo để xác định một tầm nhìn cho việc quy hoạch và phát triển đô thị Côn Đảo. Đồng thời đề xuất một số kiến nghị cho việc xây dựng, phát triển hệ thống và hoạt động ở đô thị di sản du lịch Côn Đảo.

Từ khóa: đô thị di sản, du lịch Côn Đảo.

Đặt vấn đề

Trong bối cảnh thế kỷ XXI cả thế giới, đặc biệt là các cường quốc đều tiến ra biển với những chiến lược biển đầy tham vọng thì Việt Nam - một quốc gia bán đảo có vị trí chiến lược ở khu vực biển Đông với 3200 km đường bờ biển và chỉ số biển 0,01 cao gấp 6 lần chỉ số biển trung bình của toàn cầu, không thể không thúc đẩy mạnh mẽ việc nhận diện một *Việt Nam biển* trong chiến lược phát triển đất nước. Vì vậy việc triển khai thực hiện chiến lược biển Việt Nam đến năm 2020 theo tinh thần nghị quyết 09/2006 NQ - TW đang là nhiệm vụ chiến lược có vai trò quan trọng với tất cả các tỉnh thành của cả nước và đặc biệt quan trọng với các tỉnh thành nằm dọc theo bờ biển. Trong việc triển khai chiến lược biển đó, việc tổ chức không gian biển để phát triển kinh tế biển vững là giải pháp tiên quyết và cốt lõi để đưa nước ta trở thành một quốc gia mạnh về biển, giàu về biển.

Với vị thế là trung tâm của một trong 4 tiểu vùng kinh tế biển trong chiến lược phát triển kinh tế biển Việt Nam đến 2020³, tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu là tỉnh có cửa ngõ ra biển lớn nhất ở khu vực phía nam đồng thời là một cực phát triển quan trọng của vùng kinh tế trong điểm phía nam, là khu vực tập trung lớn của nhiều lợi thế về nguồn lực phát triển cả 4 mảng không gian biển chính yếu: không gian vùng ven biển, không gian biển, không gian đảo và không gian đại dương.

Trong 4 mảng không gian đó, mảng không gian vùng ven biển (thành phố Vũng Tàu và tuyến hành lang kinh tế dọc quốc lộ 51) và không gian đảo (Côn Đảo) là những mảng không gian được chú trọng trước hết.

Vấn đề tổ chức không gian ở Côn Đảo trong định hướng quy hoạch xây dựng Côn Đảo

---

³ Xem Hoàng Ngọc Phong, *Tổ chức không gian ven biển trong chiến lược biển Việt Nam*, Bộ Tài nguyên và môi trường - Tổng cục biển và hải đảo Việt Nam, Kỳ yếu Diễn đàn kinh tế biển Việt Nam 6/2012

thành một đô thị di sản - du lịch đã được Chính phủ phê duyệt theo Quyết định số 1518/QĐ - TTg của Thủ tướng chính phủ ngày 5/9/2011. Hướng tiếp cận của chúng tôi là hướng tiếp cận từ lịch sử và văn hóa để nhận diện một cách tổng quát các giá trị di sản quý giá của Côn Đảo, phân tích và đánh giá những thuận lợi và thách thức, góp phần xây dựng luận cứ khoa học cho việc chỉ đạo triển khai xây dựng và phát triển bền vững đô thị này trong tổng thể tổ chức không gian biển của tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu

1. Nhận diện đô thị di sản - du lịch Côn Đảo trong tổng thể tổ chức không gian biển tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu

Trước hết có thể khẳng định rằng việc định hướng xây dựng Côn Đảo thành một đô thị di sản - du lịch là một định hướng đúng đắn trong quyết định phê duyệt điều chỉnh quy hoạch chung xây dựng Côn Đảo tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu đến năm 2030 của Chính phủ. Bởi vì Côn Đảo nổi bật hơn trong tất cả các đảo trong cụm các đảo lớn đông dân cư của Việt Nam như Phú Quốc, Vân Đồn, Cát Bà, Lý Sơn, v.v.. về một hệ thống di tích lịch sử nhà tù cần được nhận diện để bảo tồn một cách cẩn trọng, đồng thời cũng là để khai thác được nó như một tài nguyên du lịch văn hóa lịch sử đặc biệt. Vì vậy mô hình đô thị di sản - du lịch là mô hình thích hợp để thực thi phát triển Côn Đảo một cách bền vững trong việc phát triển kinh tế biển đảo của tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu.

Có một vấn đề cần lưu ý là, có sự khác biệt giữa loại *đô thị có di sản* và *đô thị di sản*. Với một bề dày văn hóa lịch sử thì trong hầu hết

các đô thị ở Việt Nam, vấn đề bảo tồn di sản văn hóa lịch sử và khai thác nó như tài nguyên du lịch đều hiện diện và nằm trong mối quan tâm của các nhà quản lý đô thị. Đó là vấn đề của các đô thị có di sản. Nhưng với các *đô thị di sản* thì mối quan tâm này có tầm quan trọng đặc biệt, là cốt lõi để định hướng quy hoạch, định hướng bảo tồn và phát triển cũng như khai thác di sản. Bởi vì đô thị di sản phải kết tụ được di sản trong sự chuyển hóa hữu hình và vô hình, không gian và thời gian. Đó là sự *cộng sinh* và *cân bằng, hài hòa* để không tạo ra sự đối kháng giữa các thành phần khác nhau của bảo tồn cái cũ và xây dựng cái mới. Nói khác đi, hai yếu tố quan trọng của đô thị di sản bao gồm *thứ nhất* là giá trị lịch sử văn hóa xã hội có vai trò tạo dựng nơi chốn, liên kết xã hội và cộng đồng như một sợi chỉ đỏ xuyên suốt thời gian: quá khứ, hiện tại, tương lai ; *thứ hai* là môi trường xây dựng đô thị bao gồm các công trình xây dựng và cơ sở hạ tầng. Hai yếu tố này phải được gắn kết thống nhất, liền mạch thể hiện trong quy hoạch kiến trúc và quản lý đô thị.

Với đô thị di sản Côn Đảo thì còn cần phải lưu ý rằng ở Việt Nam cho đến nay chưa từng có mô hình *đô thị di sản trên đảo biển*. Chúng ta đều biết rằng các đô thị di sản hiện có ở Việt Nam như đô thị Huế, đô thị Hội An, đô thị Hà Nội, đô thị Đà Lạt đều là những đô thị di sản ở đất liền. Vì vậy không thể áp dụng nguyên xi mô hình đô thị di sản ở đất liền vào mô hình đô thị di sản Côn Đảo.

Mặt khác như đã nói, di sản văn hóa ở Côn Đảo cũng là *loại di sản đặc thù*: một hệ thống

nhà tù của nhiều đời thực dân với lịch sử 113 năm địa ngục trần gian, thấm đẫm máu, xương cốt của hàng ngàn chiến sĩ cộng sản, nơi được coi là bàn thờ của Tổ quốc, nơi không chỉ để cho các thế hệ người Việt Nam mà còn để cho hàng triệu những con người có lương tri trên thế giới hướng tới ngưỡng mộ kính phục.

Do đó, việc triển khai tổ chức không gian Côn Đảo thành đô thị di sản - du lịch phải bắt đầu từ việc *xác định một tư duy đô thị di sản trên đảo biển đủ tầm*. Tư duy đó phải vượt cao hơn tầm tư duy xây dựng đô thị Côn Đảo thành đô thị có di tích ; phải tránh được việc bê nguyên hình mẫu bảo tồn và phát triển đô thị di sản ở đất liền ra Côn Đảo. Đồng thời phải coi đó là một bộ phận hữu cơ trong tổng thể quy hoạch các mảng không gian biển của Bà Rịa - Vũng Tàu cũng như phải hữu cơ với quy hoạch phát triển hệ thống đảo, quần đảo của Việt Nam ở các góc độ địa kinh tế, địa chính trị, an ninh quốc phòng, thậm chí còn phải tính đến tác động của biến đổi khí hậu. Quy hoạch không gian đô thị di sản du lịch Côn Đảo vì vậy sẽ là trí tuệ liên ngành của nhiều tri thức khoa học về môi trường, về lịch sử, về địa lý, về kiến trúc, về xây dựng, về quân sự, về kinh tế, về các khoa học xã hội nhân văn khác. Do đó Ủy nhân dân tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu phải là một chủ thể thông minh, thấu hiểu các yêu cầu của đô thị di sản Côn Đảo để yêu cầu, đề tập hợp, để chỉ đạo một cách sát sao và đồng bộ ngay từ khi bắt đầu quy hoạch và xuyên suốt quá trình xây dựng đô thị di sản Côn Đảo, tránh bài học thất bại của việc giải quyết mâu thuẫn giữa bảo tồn di sản và phát triển mà hiện nay

nhiều đô thị di sản của Việt Nam đang phải đối mặt. Rõ ràng đây là một thách thức không nhỏ. Nó là một ví dụ cụ thể của thách thức chung trong việc tổ chức phát triển không gian biển của Việt Nam nên mỗi chủ thể của tiểu vùng kinh tế biển phải quán triệt, phải nỗ lực vượt qua để hy vọng con rồng Việt Nam sẽ bay vút lên được từ biển Đông. Nỗ lực đó phải được đặt trong tư duy *đa ngành, liên ngành và đồng bộ*.

Như đã phân tích ở trên, đô thị di sản phải kết tụ được di sản để trên cơ sở đó bảo tồn và phát triển bền vững di sản trong sự cộng sinh, hài hòa với việc xây dựng đô thị hiện đại. Do vậy việc quan trọng thứ hai là phải nhận diện đầy đủ và thấu đáo di sản của đô thị di sản.

2. Những thuận lợi và thách thức trong việc xây dựng bền vững đô thị di sản - du lịch Côn Đảo

Côn Đảo có một thuận lợi lớn là được thừa hưởng di sản đa dạng cả *di sản văn hóa, di sản thiên nhiên* chứa đựng nhiều tiềm năng. Di sản văn hóa được UNESCO phân làm 2 loại: di sản văn hóa vật thể (là các di tích văn hóa lịch sử) và di sản văn hóa phi vật thể (là những biểu hiện sinh động trên nhiều lĩnh vực tinh thần của quốc gia hoặc cộng đồng)

Di sản văn hóa vật thể (a) của Côn Đảo bao gồm hệ thống di sản lịch sử các nhà tù, các kiến trúc liên quan đến hoạt động cai trị của các đời đế quốc thực dân, các di sản, vật chứng về tội ác tày trời của bọn thực dân đế quốc cướp nước và tay sai bán nước đã biến Côn Đảo trong 113 năm trở thành địa ngục trần gian. Di sản văn hóa vật thể còn là những địa điểm, những di vật

liên quan đến toàn bộ cuộc sống, lao động, đấu tranh và ngã xuống trong thời gian bị giam cầm đầy ải của hàng ngàn những người Việt Nam yêu nước và các chiến sĩ cộng sản trong suốt chiều dài lịch sử nhà tù Côn Đảo.

Di sản phi vật thể (b) của Côn Đảo chính là tinh thần đấu tranh bất khuất kiên cường, ý chí sắt đá bảo toàn khí tiết cách mạng cũng như việc tổ chức và rèn luyện lực lượng đấu tranh của các thế hệ chiến sĩ yêu nước và cách mạng trong địa ngục trần gian, những hy sinh xương máu của hàng ngàn sinh linh vùi thây trong nghĩa địa ở Côn Đảo để bảo toàn khí phách cách mạng. Tất cả đã tạo nên một huyền thoại Côn Đảo.

Về căn bản, di sản văn hóa vật thể và phi vật thể này của Côn Đảo đã được nhận diện và đã có ý thức bảo tồn gìn giữ. Tuy nhiên cần lưu đến đặc điểm đặc biệt của di sản văn hóa ở Côn Đảo đó là sự *kết hợp chặt chẽ hai trong một của di sản văn hóa vật thể và di sản văn hóa phi vật thể*.

Sự kết hợp chặt chẽ này trước hết thể hiện ở chỗ: nhờ là vật chứng của di sản phi vật thể (b) mà các di sản vật thể (a) mới có ý nghĩa được bảo tồn. Do vậy việc bảo tồn di sản lịch sử phải hết sức cẩn trọng và tinh tế, phải chú ý bảo tồn cho được việc thể hiện di sản phi vật thể của di sản vật thể nếu không sẽ làm giảm giá trị hoặc vô hiệu quá giá trị của cả hai loại di sản⁴.

⁴ Chẳng hạn việc phục chế chuồng cạp: chuồng cạp hay khu trại kỷ luật 3 được xây dựng từ 15-7-1959 là một di tích thuộc di sản vật thể điển hình của chế độ lao tù dã man, là địa ngục tâm tối man rợ nhất của địa ngục trần gian Côn Đảo, nhằm giam cầm đầy đọa những chiến sĩ cộng sản

Chính vì thế dù các di sản ở Côn Đảo cho dù đã được nhận diện vẫn phải được tổ chức bảo tồn một cách cẩn trọng. Các quy hoạch bảo tồn

trung kiên chống ly khai. Nhưng chuồng cạp cũng là chứng tích hùng hồn của di sản phi vật thể thể hiện khí phách kiên cường và ý chí cách mạng sắt đá của các chiến sĩ cộng sản mà kẻ thù dù đã dùng tới mọi cực hình dã man nhất vẫn không thể khuất phục.

Tháng 7 năm 1970 dưới áp lực lên án của lực lượng nhân quyền, bọn Mỹ nguy đã không dám sử dụng chuồng cạp nữa và đập bỏ một phần để che dấu tội ác. Vì vậy sau giải phóng để bảo tồn di tích lịch sử, chuồng cạp đã được phục chế lại. Tuy nhiên việc phục chế này chưa được đặt trên ý thức và kiến thức về đặc điểm của di tích lịch sử ở Côn Đảo nên đã có những thiếu sót làm giảm ý nghĩa của di tích. Cụ thể là, theo ý kiến của một số cựu tù Côn Đảo thì khi phục chế chuồng cạp họ đã xây mới các hàng cột, lát gạch mới lại hành lang xà lim chuồng cạp, trám kín tất cả các ổ đục phân tù nằm đối diện với xà lim thành một hành lang bình thường. Trong khi trên thực tế hành lang chuồng cạp vốn có những hàng gạch mấp mô, mòn vẹt do dấu chân tuần tra của bọn cai ngục ngày đêm đi lại hành hạ người tù và những ô chứa phân ngay đối diện cửa xà lim khiến cho người tù luôn phải chịu mùi hôi thối. Như vậy do việc bảo tồn di sản vật thể (chứng tích chuồng cạp) không thận trọng cho rằng các chi tiết bên ngoài xà lim không quan trọng và đã không bảo tồn nên thực tế đã khiến cho di sản phi vật thể (tinh thần chịu đựng phi thường của các chiến sĩ bị giam cầm trong chuồng cạp) cũng bị hiệu chưa đầy đủ.

Một vấn đề bảo tồn khác cũng rất đáng được cân nhắc suy nghĩ là vấn đề xây dựng nghĩa địa Hàng Dương thành nghĩa trang Côn Đảo. Việc phải dựng lại bia mộ cho các chiến sĩ đã hy sinh, chăm sóc thành một nghĩa trang khang trang là nhu cầu quan trọng của tâm linh cần phải đáp ứng. Nhưng cũng cần phải nhớ rằng việc bị sát hại, vùi xác ở nghĩa địa Hàng Dương thể lương âm đám cũng là một phần *hồn* của di sản phi vật thể Côn Đảo. Do vậy việc phải xử lý giữa bảo tồn và phát triển trong việc xây dựng nghĩa trang Côn Đảo và việc phục vụ cho nhu cầu du lịch tâm linh ở Côn Đảo cũng hoàn toàn không phải là một vấn đề đơn giản như việc xây dựng một nghĩa trang liệt sĩ bình thường ở đất liền.

phải được xây dựng trên hiểu biết sâu sắc về lịch sử và phải có các ý kiến phản biện của các nhà khoa học và của các cựu tù Côn Đảo. Mặc dù vậy, việc bảo tồn di tích ở Côn Đảo cũng có thuận lợi. Do các di tích là hệ thống nhà tù được thiết kế riêng biệt trên đảo nên tách biệt với nơi cư trú của dân cư. Nhờ vậy việc quy hoạch bảo tồn trong đô thị di sản là tương đối dễ dàng hơn so với loại di sản là nơi cư trú hoặc xen kẽ trong nơi trú của dân cư như những đô thị di sản trong đất liền. Định hướng quy hoạch các khu đô thị du lịch phát triển mới ưu tiên phát triển theo hướng tách khỏi khu di tích trong quyết định phê duyệt điều chỉnh quy hoạch chung xây dựng Côn Đảo của thủ tướng chính phủ 9/2011 là một định hướng quy hoạch khả thi vì các khu di tích được bảo tồn là nằm riêng biệt. Đối với việc bảo tồn di sản phi vật thể thì ngoài việc gắn chặt với di sản vật thể cần phải tập trung suy nghĩ sáng tạo thêm những hình thức bảo tồn. Chẳng hạn nên lựa chọn, xác định một hệ thống các hoạt động kỷ niệm các sự kiện nổi bật trong lịch sử đấu tranh cách mạng của các chiến sĩ cộng sản trong nhà tù Côn Đảo. Tổ chức tuyên truyền mạnh mẽ rộng rãi ở tầm quốc gia để kết hợp du lịch văn hóa cho du khách ra Côn Đảo tham gia sự kiện đó như hoạt động trở về nguồn⁵. Cũng rất nên chú trọng việc đặt tên đường phố của đô thị di sản Côn Đảo theo định hướng góp phần bảo tồn di sản phi vật thể. Nên có một đề án khoa học đặt tên đường phố và các địa danh trong đô thị di sản Côn Đảo. Đề án này phải được phản

biện và thẩm định nghiêm túc bởi vì vấn đề đặt tên là vấn đề tôn vinh rất tế nhị và sâu sắc. Nó đòi hỏi phải trung thực, phải khoa học và phải vì một đô thị di sản Côn Đảo xứng tầm. Ngoài di sản văn hóa, Côn Đảo cũng được thừa hưởng một di sản thiên nhiên phong phú và độc đáo, tạo nên một tiềm năng phát triển du lịch mạnh mẽ cho đô thị di sản - du lịch Côn Đảo.

Di sản thiên nhiên Côn Đảo đã được nhiều tài liệu đề cập, ca ngợi nên sẽ không cần phải nhắc lại⁶. Chúng tôi chỉ muốn nhấn mạnh những đặc điểm độc đáo của di sản thiên nhiên ở Côn Đảo.

Thứ nhất, Côn Đảo là một trong 2 vườn quốc gia của Việt Nam vừa có *rừng* vừa có *biển*. Vườn quốc gia Côn Đảo có diện tích 20.000 ha trong đó có 6000 ha trên cạn (rừng) và 14.000 ha vùng nước (biển). Do đó đa dạng sinh học của thiên nhiên Côn Đảo vừa là đa dạng sinh học của động thực vật trên rừng (gỗ quý, động vật rừng quý hiếm), vừa là đa dạng sinh học biển (rừng ngập mặn, các rặng san hô, thảm cỏ biển, đa dạng các loại sinh vật biển trong đó có những loài nằm trong danh sách đỏ). Ngoài ra do vị trí địa lý độc đáo, các nhà nghiên cứu sinh học cho rằng Côn Đảo đóng một vai trò cầu nối cho sự phát tán sinh vật từ trung tâm đa dạng của vùng biển Ấn Độ - Tây Thái Bình Dương cho đến vùng biển ven bờ Việt Nam. Chế độ dòng chảy biển Đông với sự thay đổi hai mùa gió chính đã tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển ấu trùng sinh vật biển từ Côn Đảo đi về phía Bắc và phía Nam. Chính vì vậy

---

⁵ Sáng kiến tổ chức lễ giỗ tập thể cho vong linh tất cả những chiến sĩ cách mạng đã nằm lại Côn Đảo là một trong những sáng kiến như vậy.

---

⁶ Năm 2011 Tạp chí du lịch thế giới Lonely Planet (Anh) đã bầu chọn Côn Đảo là một trong 10 hòn đảo hấp dẫn và tốt nhất thế giới

vùng biển Côn Đảo được đưa vào danh sách các vùng được ưu tiên bảo vệ cao nhất trong hệ thống khu bảo tồn biển toàn cầu.

Tính đa dạng độc đáo này đã tạo cho Côn Đảo một điều kiện lý tưởng để trở thành hòn đảo du lịch sinh thái đúng nghĩa.

Thứ hai, sự quý giá của di sản thiên nhiên Côn Đảo còn được nhấn mạnh ở tính hoang sơ của một thiên nhiên chưa bị can thiệp nhiều. Sự đa dạng sinh học từ rừng đến biển của Côn Đảo đã minh chứng rõ ràng thiên nhiên ở đây còn được bảo tồn khá nguyên vẹn. Vì vậy du lịch sinh thái ở Côn Đảo còn có một đặc điểm rất hấp dẫn là du lịch khám phá với những trải nghiệm tinh khôi, thuần khiết vốn đã ngày càng trở nên hiếm trong bối cảnh ô nhiễm môi trường hiện nay.

Việc nhận diện di sản lịch sử văn hóa và thiên nhiên ở Côn Đảo như vậy cho thấy: đặc điểm đặc sắc của di sản Côn Đảo là sự hòa quyện của những sự đặc biệt và độc đáo của cả 2 loại di sản: Côn Đảo là hòn đảo thiêng liêng của khí phách Việt Nam, là biểu tượng anh hùng của dân tộc Việt Nam trong cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa thực dân, giành và giữ độc lập tự do nên có thể đem đến những xúc cảm nhân văn sâu sắc với ý nghĩa giáo dục to lớn ; Côn Đảo là một hòn đảo ngọc kỳ thú cả cảnh rừng và biển với kho tàng tài nguyên thiên nhiên phong phú, đa dạng quý giá và nguyên sơ nên đồng thời cũng có thể đưa đến cảm giác "thiên đường" cho những trải nghiệm du lịch sinh thái đặc sắc và hấp dẫn.

Chính đặc điểm hòa quyện có một không hai này đã tạo ra cho diện mạo di sản của Côn Đảo

một tính chất riêng, tạo nên đặc trưng riêng rất quý giá của di sản ở Côn Đảo.

Tuy nhiên đặc điểm này cũng đặt ra những thách thức cho việc bảo tồn và khai thác tiềm năng di sản trong sự phát triển bền vững đô thị di sản du lịch Côn Đảo.

Thách thức đó trước hết là thách thức của sự đồng bộ giữa bảo tồn và khai thác, đồng bộ giữa bảo tồn và khai thác hai loại di sản trong chiến lược mạnh lên từ biển, làm giàu từ biển của Côn Đảo tất nhiên nó còn phải nằm trong sự đồng bộ chung của quy hoạch không gian biển của Bà Rịa - Vũng Tàu. Thách thức đó còn là sự thách thức của những sáng tạo trong việc bảo tồn những đặc trưng độc đáo của di sản Côn Đảo, tạo cho đô thị di sản Côn Đảo một sắc thái riêng, một "thương hiệu" đô thị di sản du lịch không bị trộn lẫn với bất kỳ một đô thị di sản, một đảo biển du lịch nào của Việt Nam hay thế giới.

Chính vì thế như đã nói ở trên, việc xây dựng và phát triển đô thị di sản du lịch Côn Đảo phải được đặt trong tầm tư duy: đa ngành, liên ngành và đồng bộ. Tầm tư duy này tất yếu sẽ yêu cầu các giải pháp cũng phải đa ngành, liên ngành và đồng bộ do đó việc đề xuất một hệ thống các giải pháp sẽ là một công việc quá sức cho bất kỳ một góc độ tiếp cận đơn lẻ nào.

3. Một số kiến nghị và giải pháp

Từ góc độ tiếp cận lịch sử chúng tôi chỉ đề xuất một số kiến nghị cho giải pháp bảo tồn di sản lịch sử văn hóa đó là việc xây dựng một hệ thống bảo tàng đủ tầm cho Côn Đảo bao gồm các vấn đề:

- Một quy hoạch bảo tàng với nhiều loại hình và quy mô bảo tàng đa dạng theo nhiều tiêu chí của di sản vật thể và phi vật thể thay cho việc chỉ có một bảo tàng với tính chất chung là bảo tàng lịch sử.

- Một đề án đào tạo nguồn nhân lực cho các loại bảo tàng này vừa đủ về số lượng (số nhân viên) vừa đạt chất lượng (được đào tạo căn bản, chuyên nghiệp). Tất nhiên đề án này là đồng bộ với quy hoạch bảo tàng

- Một chủ trương xuyên suốt yêu cầu bảo tàng phải đảm nhận vai trò gìn giữ, quảng bá, giáo dục lịch sử văn hóa, yêu cầu này sẽ khiến cho các bảo tàng di sản lịch sử văn hóa không phải là bảo tàng "chết" mà nó phải sống động với số lượng phong phú các lớp học về lịch sử, truyền thống, văn hóa do các bảo tàng tổ chức phù hợp với nhiều đối tượng. Các chương trình "trẻ em và lớp học bảo tàng", "cả nhà đến bảo tàng", "hành trình lịch sử với bảo tàng", v.v.. sẽ tạo ra một phương pháp tốt để vừa bảo tồn truyền thống vừa tạo thêm được nguồn kinh phí cho bảo tàng. Mặt khác, yêu cầu này còn được sự kết nối giữa các bảo tàng ở Côn Đảo với bảo tàng lịch sử ở đất liền Bà Rịa - Vũng Tàu. Các lớp học có thể được tổ chức ở đất liền

nhưng việc trải nghiệm kiến thức và thực hành bảo tàng là có thể ở các bảo tàng Côn Đảo. Và như vậy các bảo tàng của Côn Đảo là nằm trong hệ thống bảo tàng của Bà Rịa - Vũng Tàu cả ở đất liền và ở Côn Đảo. Hệ thống này cho phép sử dụng được nguồn nhân lực cho bảo tàng ở Côn Đảo một cách linh hoạt bởi vì yêu cầu một nguồn nhân lực vừa có trình độ chuyên môn cao vừa có số lượng phong phú mà phải thường trú tại Côn Đảo là một điều khó khả thi, nhưng điều hành nó trong một hệ thống bảo tàng kết hợp cả đất liền và hải đảo thì hoàn toàn có thể thực hiện được. Một sự kết nối như vậy cũng là một sự kết hợp tốt giữa bảo tồn và du lịch vì đi từ đất liền ra thực hành bảo tàng ở Côn Đảo cũng sẽ luôn là sự kết hợp với đi du lịch Côn Đảo.

Tóm lại, do tính đặc biệt của đô thị di sản Côn Đảo mà việc bảo tồn và phát triển bền vững của nó sẽ còn đòi hỏi sự tham gia và sự sáng tạo trong nhiều lĩnh vực chuyên môn mang tính đa ngành và liên ngành. Bài viết của chúng tôi chỉ là một trong nhiều ý kiến đóng góp với một tâm huyết đưa đô thị di sản du lịch Côn Đảo phát triển tương xứng với tầm vóc lịch sử - văn hoá của nó.

**IDENTIFYING HERITAGE OF URBAN AREAS – CONDAO TOURISM, ITS
ADVANTAGES AND CHALLENGES IN THE BUILDING AND SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF CON DAO IN THE OVERALL ORGANIZATION OF BA RIA -
VUNG TAU MARINE SPACE**

Tran Thi Thu Luong

University of Social Sciences and Humanities, VNU-HCM

***ABSTRACT:** Based on the overall look of heritage in urban areas and on the special features of urban Con Dao heritage, the paper identifies and analyses characteristics of various types of heritage in Con Dao so as to work out vision for urban planning and development in Con Dao. The paper also presents some suggestions for the building and development of the operating system in urban Con Dao tourist zone as a heritage.*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Thủ tướng chính phủ, quyết định số: 1518/QĐ-TTg ngày 5/9/2011 *Phê duyệt điều chỉnh quy hoạch chung xây dựng Côn Đảo, tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu đến năm 2030*
- [2]. Nguyễn Chu Hồi, *Quy hoạch không gian biển và ven biển: nhu cầu của Việt Nam*, Bộ Tài nguyên và môi trường - Tổng cục biển và hải đảo Việt Nam, Kỷ yếu Diễn đàn kinh tế biển Việt Nam tháng 6/2012 (2012).
- [3]. Hoàng Ngọc Phong, *Tổ chức không gian ven biển trong chiến lược biển Việt Nam*, Bộ Tài nguyên và môi trường - Tổng cục biển và hải đảo Việt Nam, Kỷ yếu Diễn đàn kinh tế biển Việt Nam 6/2012
- [4]. Trần Quốc Vượng, *Côn Đảo cái nhìn địa văn hoá trong sách Việt Nam cái nhìn địa - văn hoá*, Nxb. Văn hoá dân tộc Tạp chí văn hoá nghệ thuật, trang 470 (1998).